

BIJ HET STERVEN VAN WILLEM DE MÉRODE

Gij hebt uw laatste lied gezongen,
Gij hebt uw steile tocht volbracht,
Uw Vader, die u riep te komen,
Heeft in Zijn armen u genomen
En veilig thuisgebracht.

Wij treuren om dit vroege scheiden,
Maar hooren stil-getroost Gods stem:
Hij lééft! Tot zaligheid herboren,
En zingt nóg schooner dan tevoren
In 't nieuw Jerusalem.

25 Mei 1939

C. REDERT

WILLEM DE MÉRODE †

Gisteren is hij gestorven.
Op een-en-vijftig-jarigen leeftijd.
De moeilijke reis door de woestijn is geëindigd.

Willem de Mérode.

De tocht door de Jordaan is volbracht. De pelgrim wandelt in het Beloofde Land. De dichter. De dichter van het verlangen. Die altijd naar de verlossing heeft gesmacht. Want wat het hart vulde: blijheid, somberheid, hoop, kommer — het heeft een uitweg gezocht. Er was een rhythmische reactie op ziele-spanning en de taal heeft hem zoo vaak de ontspanning gegeven, de verlossing. Dichten is: wat gezien is en gehoord of verbeeld, wat gelezen is en gedacht, wat ontroerd heeft van buiten of van binnen uit, weergeven in poëzie. Beets schreef van de poëzie: Heel het harte

klopt er in. Een dichter zingt van zijn overwinningen en zijn nederlagen. Hij is zoo eenvoudig als een geurende bloem, een fluitende merel. Hij zingt van wat hem benaamt en van wat hem bevredigt; van wat de ziel schudt en van wat hem de rust schenkt; van de vertwijfeling en de hoop. Het is niet mogelijk om in een kort artikel een meer dan oppervlakkigen indruk te geven van de beteekenis van dezen dichter. Ik som hier nu de titels zijner bundels niet op. Er wacht een taak aan den literairen criticus om den ontwikkelingsgang van dit leven te beschrijven. Behoort Willem de Mérode wel tot een groep? Ondanks zijn verwantschap met ouderen en tijdgenooten? Ik geloof, dat van hem, als eens van Guido Gezelle, kan gezegd worden: „Hij kwam uit zijn eigen wezen.” Men heeft in zijn oudste poëzie rhetoriek gevonden, zij het dan ook bezielde, gelouterde rhetoriek. Het sonnet herinnerde aan de tachtigers, al had het een eigen compositie. Soms bekoorde klassieke schoonheid, dan weer waren de verzen zóó sober, zóó levensecht, dat men ze volksche poëzie noemde. „Bijna praten,” als Marsman zei, „maar in directe bewogenheid.” Hier was de harmonie der tegenstrijdigheden. Oprechtheid in de onevenwichtigheid. Strijd en rust, wanhoop en hoop

tegelijk. Hoe snel wisselen bij een gevoelsmensch de stemmingen. Licht en schaduw zijn vlak bijeen. De schreeuw om de zonde en de bede om de genade. De machteloosheid, die neerdrukt, zoodat het niet dieper kan, en het geloof aan, in den Sterke, Die helpt als de nood op 't hoogst is. De gebrokenheid van het leven en de hoop op de genezing. Een schip in de branding. Dreigend gevaar van schipbreuk. Opgaande vuurpijlen. „Heer, behoed ons, wij vergaan!” En — Gods reddingboot in 't zicht. Een hijgend hert. Het siddert van vrees voor het verre blaffen. Het wordt voortgejaagd door zijn eigen angsten. En nu — en nu — der jacht ontkomen. 't Geweld ontogen. Willem de Mérode. Een kind schreit om moeders bescherming. Een gewonde kreunt om verlichting van pijn. Een gebondene zucht naar vrijheid. Een ziel schreeuwt naar den hemel of God haar redden wil, haar scheuren wil, als 't moet, uit den klauw van 't roofdier, dat het leven wil worgen. En er speelt een glimlach om de lippen van een mensch, die zoeven nog twijfelde aan zichzelf en zijn geluk. Het vertrouwen herleeft. Want deze mensch heeft het Kruis gezien in zijn naakte verschrikking en aan dat Kruis de trouw, waarop de ontouw der slechten breekt. En dan neemt zoo'n mensch, die dat gezien heeft, zijn eigen kruisje op en volgt. En nu kan de dichter zingen van de zon en van een lantaarn; van een hond en een vogelnest; van een pauw en een roos; van een vliegenier en een martelaar; van een oude naaister en een engel; van een verloren zoon en een wachtende moeder; van Nebukadnezar en Jeremia en Judas en Jan Mankes en Revius en Dullaert en Jan Luyken en Bilderdijk; van een regenavond en een zomermorgen; van hemel en aarde; van wat hij zeggen kan en van wat niet te zeggen is — en — heel zijn harte klopt er in. En zoo maakt hij anderen stil door eigen ontroering. Hij ziet de symbolen in het tijdelijke, de symbolen van het eeuwige. Het verloren Paradijs heeft hij beweend. Maar boven de donkerheden lichtte hem de genade Gods. Hij heeft het Evangelie gepredikt in eigen rhythmisch woord. Hij heeft het beleden als hemelgeschenk. Een ziel verwondert zich om de weldaden Gods haar bewezen. Willem de Mérode. Hij heeft op Gods inspraak gewacht.

„Mijn handen wachten op de snaren,
Tot al Gods rillingen bereid.”

En toen het kwam, vertelden hem de hemelen Gods eer. De dag aan dag stortte overvloedig sprake uit en de nacht aan den nacht toonde wetenschap. Gods woorden bereikten de ziel: uit zandheuvels en treurwilgen. De nachtegaal zingt den dichter zijn vogelsalm; de rogge stuift zijn wolken wit; Gods zegen daalt op de velden. Gods vinger schreef hem de historie.

„Dichten is geen kunste, kom, geen kunste;
Dichten is een gunste Gods, een gunste.”

Er is gezegd, dat Willem de Mérode's werk den invloed der neo-romantiek heeft ondergaan. Het is mogelijk, hoewel de eenzaamheid van den mensch niet daaruit behoef verklaard te worden. Dichters, die het leven ondergaan als hij, zijn alleen in de wereld en hun verlangen roept om hulp in die alleenheid. Om medeleven. Ze zoeken, bewust of onbewust een verwante ziel. Dit is zeker, dat de dichter ontkwam aan het aestheticisme, waarin de tachtigers zijn ondergedoken. En dat hij er aan ontkwam, bewijst de eenvoud zijner poëzie. De eenvoud, die zijn kunstkracht is geweest. Daardoor kon hij voor Gods

aangezicht staan als de ootmoedige dienstknecht, die wachtte op het moment, waarin hij de bewogenheid kon verwoorden. Gods troubadour is hij geweest. Want — met gekunstelde rijmelarij heeft zijn werk niets te maken. Met geen „vroom,” „stichtelijk” gedoe, dat aan eigen onbeholpenheid in wrake woorden sterft.

God is hem geweest levensrealiteit. Daarom is deze man door angst gefolterd. Hij is in zelfkennis weggekropen in den donkersten hoek. Maar gevonden ook daar. Hij heeft den bliksem zien lichten door zijn leven heen. Maar meer. Ook dat andere licht heeft hij gezien. Het licht dat opgaat

boven het donkere leven als een zon. En deze eenzame heeft de zoekende handen van menschenkinderen gevoeld. En er voor gedankt.

En geloofd in de Liefde. Ook in de liefde, die hem openbloede in het medeleven van trouwe harten.

Hij is niet onbegrepen door het leven getogen.

De eisch der wet is aan hem vervuld.

En hij heeft er voor gedankt:

„Als 't hart niet meer gelooft en hoopt
Dan is de liefde nog de redding.”

A. L. v. H.

ONDER DE
WILGEN